

Pe baza unor materiale de sinteză întocmite de filială, s-au făcut analize în cadrul comitetului executiv al consiliului popular județean, urmate de hotărâri și decizii privind perfecționarea nomenclatorului, aplicarea acestuia în constituirea arhivei curente și accelerarea ritmului de inventariere și selecționare a fondurilor deținute.

O altă formă utilizată în activitatea noastră au fost schimburile de experiență pe linie de arhivă, diferențiate pe comune și orașe.

De la adoptarea acestei inițiative, care a stimulat interesul consiliilor populare gazde pentru a se prezenta la un nivel corespunzător, anual, începând din 1975, una sau două din ședințele de instruire cu secretarii au fost organizate la sediul consiliilor populare.

Astfel, după primul schimb de experiență, organizat în comuna Săcălășeni cu o arhivă model, s-a conturat o metodologie mai clară de organizare și desfășurare, aplicată apoi cu bune rezultate la întâlnirile următoare. În cadrul instruirilor s-au prezentat următoarele materiale: un scurt istoric al localității și al problemelor social-economice și politice cu care este confruntată comuna sau orașul, un istoric al arhivei, vizitarea depozitelor de arhivă organizate în conformitate cu prevederile legislației arhivistice, după care se purtau discuții, realizându-se un real schimb de experiență. Această modalitate de instruire a dat bune rezultate în județul nostru, s-a stimulat acțiunea de inventariere și selecționare a arhivelor, asigurarea condițiilor de păstrare, fapt constatât atât de arhiviști cît și de inspectorii sectorului administrației locale de stat și secretariat care după primele schimburi de experiență s-au familiarizat, la rîndul lor, în mai mare măsură cu problematica arhivelor și au urmărit și îndrumat cu mai multă competență activitatea secretarilor. În cadrul acestor schimburi de experiență s-a recomandat ca pe cotorul dosarelor să se aplice o fișie de pînză cu o etichetă tip școlar care să cuprindă: anul, numărul dosarului după nomenclator, numărul de inventar și termenul de păstrare. Pentru a diferenția termenele, culorile folosite diferă. Astfel, pînza roșie se folosește la dosarele cu termen permanent, cea galbenă pentru cele cu 15 ani, cea albastră pentru 10 ani, gri deschis pentru 5 ani, gri închis pentru 3 ani. Dosarele cu termene de păstrare de 70 respectiv 90, 100 de ani s-au inventariat împreună cu cele cu termen de păstrare permanent, avînd în vedere că eliminarea lor din arhivă nu este de actualitate.

La consiliile municipale și orașenești, avînd în vedere cantitatea mare de arhivă păstrată nu s-a adoptat acest sistem. În schimb documentele pregătite pentru a fi preluate de către Arhivele Statului au fost introduse în cutii de protecție, ele urmînd a fi predate în următoarea perioadă.

Prelucrarea în acest mod a arhivelor consiliilor populare comunale a fost adoptată și de alte organizații. Între acestea menționăm arhivele cooperativelor agricole de producție, a SMA-urilor, a asociațiilor intercooperatiste, a trustului SMA și IAS, a unor școli generale și licee precum și a cooperativelor de achiziții, prestări de servicii și desfacerea mărfurilor.

În activitatea de îndrumare și control la consiliile populare, Filiala Arhivelor Statului județul Maramureș a desemnat aceiași arhiviști într-o perioadă de peste 25 de ani care au avut astfel posibilitatea să cunoscă toate detaliile, să asigure pregătirea profesională a personalului responsabil cu munca de arhivă și să determine aplicarea corectă și eficientă a prevederilor legislației arhivistice.

Prin folosirea mijloacelor și metodelor menționate Filiala Arhivelor Statului județul Maramureș a asigurat pregătirea documentelor în vederea preluării în depozitele proprii în următorii ani a unei însemnate cantități.

VASILE CĂPÎLNEAN
ION SABĂU

Contribuții la cunoașterea legislației privind băncile populare și cooperativele de producție și consum

CONSTANTIN TUDOR

Înfăptuirea reformei agrare la 1864 și dobîndirea independenței de stat au fost de natură să determine accelerarea dezvoltării economiei românești, bazată pe intensificarea schimbului de produse, în care sens circulația monetară capătă un rol tot mai important în mecanismul economico-social. Băncile și instituțiile de credit în general, vor sprîjni direct eforturile burgh-

zici autohtone pentru dezvoltarea economică prin forțe proprii, orientare care devine tot mai vizibilă pentru Partidul Național Liberal, al cărui program se cristalizează în primul deceniu după dobândirea independenței¹.

Pentru sprijinirea țăranilor, care se confruntau cu o lipsă acută a monedei, de care aveau mare nevoie pentru răscumpărarea pământurilor primite în urma reformei agrare din 1864, precum și pentru integrarea mai accentuată a agriculturii țărănești în sistemul economic capitalist, la un an după proclamarea independenței, în Adunarea Deputaților, Nicolae Fleva prezenta proiectul de lege pentru înființarea băncilor populare sătești². Se preconiza ca în fiecare reședință de județ să se înființeze câte o bancă populară, care urma să îlesnească țăranilor acordarea unor împrumuturi în bani de care aceștia aveau nevoie.

După ce stabilea în mod amănunțit partea tehnică referitoare la proveniența fondurilor și la metodologia acordării împrumuturilor și perceperii dobânzilor, proiectul de lege scotea în evidență, în final, necesitatea sprijinului pe care statul român trebuie să îl acorde noilor instituții ce urmau a se înființa.

Dar, după discuții îndelungate, Adunarea Deputaților hotărâ amina adoptării legii, considerându-se că nu este încă utilă o asemenea instituție. Mult mai târziu, în anul 1891, avea să se înființeze prima bancă populară, la Urziceni în județul Ialomița³, iar peste doi ani, în 1893 din inițiativa învățătorului Constantin Dobrescu-Argeș, în județele Dîmbovița și Prahova se puneau bazele altor cinci bănci populare⁴, toate acestea și altele care s-au înființat în anii imediați următori organizându-se, în principal, conform prevederilor proiectului de lege din anul 1878.

La 29 martie 1903, cînd se publica Legea asupra băncilor sătești și a casei lor centrale⁵ în România existau deja 700 de bănci populare, multe din ele înființate din inițiativa învățătorilor de la sate, stimulați puternic de ministrul învățămîntului, Spiru Haret care, convins de importanța socială a unor asemenea instituții, devenise un constant susținător al înființării băncilor populare și al creării cadrului legislativ care să le asigure buna funcționare⁶.

La inițiativa lui Spiru Haret legea prevedea ca băncile populare să se afle sub conducerea unei instituții centrale autonome. În timpul discuțiilor pe marginea legii s-au exprimat multe opinii optimiste. Iată ce afirma, de exemplu, deputatul Constantin Mille: „Tremur pentru că într-o asemenea reformă legea ține puțin loc, locul de căpetenie îl țin persoanele. Dacă reforma va avea noroc să cadă pe mîini bune, rezultatele vor fi strălucite”⁷.

Un an mai târziu, la 30 iulie 1904, se emitea un Regulament pentru aplicarea articolelor 13 și 26 din legea Băncilor populare sătești în privința urmăririi creanțelor⁸ iar la 19 martie 1905 se publica Legea pentru completarea și modificarea unora din dispozițiunile legii asupra băncilor populare sătești din 28 martie 1903⁹ care aducea precizarea că mai multe bănci populare sătești dintr-o regiune se pot federa (asocia) între ele pentru asigurarea creditului și îlesnirea operațiilor.

Pînă la intrarea României în primul război mondial legea din 1903 mai este modificată și completată de către alte numeroase acte normative. Amintim aici, pentru importanța pe care au avut-o două legi și anume: Legea privitoare la constituirea și controlul societăților cooperative sătești de producție și consumație, votată la 1 aprilie 1905¹⁰ și Legea pentru modificarea și adăugirea unor dispozițiuni la legea băncilor populare sătești și a casei lor centrale publicată la 15 aprilie 1910¹¹.

Prima lege, pornind de la scheletul băncilor populare, hotărâște înființarea la sate a unor societăți cooperative de producție și consum, supuse controlului și îndrumării Casei centrale a băncilor populare. Avînd mai mult un rol de ajutoare a satenilor în vederea procurării de cereale pentru sîmîntă și a utilajului agricol, aceste instituții se vor transforma treptat în cooperative c-un pronunțat rol de creditare a unor împrumuturi financiare.

¹ Cîncea Paraschiva, *Viața politică din România în primul deceniu al Independenței de stat*, Edit. științifică, București, 1974, p. 22—23.

² „Monitorul Oficial”, nr. 102 din 21.05.1878, p. 872—873.

³ *Ibidem*, nr. 288 din 29.03.1903, p. 616—618.

⁴ dr. Galan A. G., *Patruzeci de ani de experiențe cooperative în România, 1893—1934*, București, 1935, p. 12.

⁵ Vezi textul legii în „Monitorul Oficial” nr. 288 din 29.03.1903. p. 616—618.

⁶ dr. Galan A. G., *op. cit.*, p. 14.

⁷ *Ibidem*, p. 16.

⁸ „Monitorul Oficial”, nr. 106 din 11.08.1904, p. 85.

⁹ *Ibidem*, nr. 284 din 19.03.1905. p. 115.

¹⁰ *Ibidem*, nr. 13 din 15.04.1910, p. 66.

¹¹ *Ibidem*, nr. 13 din 15.04.1910, p. 325—327.

Legea publicată la 15 aprilie 1910 introducea articole noi care prevedeau că sătenii cultivatori de pământ au dreptul de a constitui societăți cooperative numite obști dearendare, cu scopul de a lua moșii înarendă și a le exploata în comun. Obștile urmau să se constituie printr-un statut, vizat de Casa centrală a băncilor populare și autentificat de judecătoria, care cuprindea drepturile și obligațiile membrilor, precum și modul de exploatare a moșiilor.

Deși în acești primi ani de activitate a băncilor populare și cooperativelor sătești legiuitorul a intervenit de foarte multe ori în organizarea de „sus în jos” a noilor instituții, împiedicind sau estompind caracterul popular al acestora, trebuie să remarcăm totuși că rezultatele au fost în general pozitive. Astfel, până la declanșarea primului război mondial, numai în Regatul României funcționau 3000 bănci populare și peste 500 obști dearendare¹².

După desăvârșirea statutului național unitar român, prin actul istoric de la 1 decembrie 1918, România intra într-o nouă fază a dezvoltării sale pe calea capitalistă.

Una dintre cele mai importante probleme care se cereau rezolvate cu prioritate era și înfăptuirea reformei agrare. La 15 decembrie 1918 se elaborează decretul lege pentru exproprierea moșiilor care depășeau 500 ha. Pentru administrarea, în prima fază, a suprafețelor expropriate, decretul prevedea înființarea unei instituții centrale de stat care să coordoneze activitatea de expropriere și a obștilor de improprietărire, constituite pe scheletul fostelor obști dearendare.

La 31 decembrie 1918, se elaborează Decretul — lege pentru organizarea Casei Centrale a Cooperăției și Improprietării după care urmează constituirea a 2 300 obști de improprietărire, prin intermediul cărora vor fi trecute în folosința sătenilor 2 300 000 hectare¹³.

În această etapă reforma agrară era concepută să se aplice în așa fel, încât noii improprietăriți să treacă printr-o perioadă de tranziție, prin mijlocirea obștilor de improprietărire și numai după aceea loturile urmau să fie trecute în deplina proprietate a celor îndreptățiți.

Prin decretul — lege sus menționat¹⁴ se înființa pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor, o instituție autonomă, denumită Casa Centrală a Cooperăției și Improprietării sătenilor, care avea în subordine cinci secțiuni și anume: 1. Centrala băncilor populare; 2. Centrala cooperativelor sătești de producție și consum; 3. Centrala obștilor sătești și a exploatațiilor agricole; 4. Direcțiunea financiară și a creditului ipotecar; 5. Direcțiunea cadastrului și a lucrărilor tehnice.

Așa cum menționa A. G. Galan „cu înfăptuirea improprietării, cooperația românească a atins apogeul, deslănțuind un mare entuziasm și părind a deschide orizonturi nemărginite”¹⁵. Dar în curând realitățile sociale aveau să dovedească că aceste iluzii nu se întemeiau decât pe euforia de moment creată de improprietărire, după cum avea să o recunoască I. G. Duca, cu ocazia discuției în parlament a legii din 1929: „În entuziasmul care ne cuprinsese pe toți după război, în momentul improprietării și exproprierii, am putut să avem prea mare încredere în posibilitățile cooperației”¹⁶.

După cum apreciază cei care s-au ocupat de istoricul cooperației românești, perioada 1919—1926 este cunoscută sub denumirea de faza inflației cooperative¹⁷, caracterizată prin constituirea unor noi bănci populare și cooperative de credit, producție și consum. În acest sens, amintim că la 10 februarie 1919 se publica Decretul — lege pentru înființarea cooperativelor populare orășenești¹⁸ care prevedea că în localitățile urbane se puteau constitui bănci populare pe întreg teritoriul orașului respectiv sau pe „despărțirile administrative ale urbei”, precum și pe stabilimentele industriale, comerciale și instituții. Scopul acestor bănci era de a asigura aprovizionarea membrilor lor cu alimente și articole de primă necesitate cât și „de a înlesni creditul popular urban”.

Apar astfel, pe întreg teritoriul țării, numeroase bănci și cooperative, ajungându-se ca în cadrul unei singure localități rurale sau urbane să funcționeze mai multe asemenea instituții.

La nivel național, de la aproximativ 6000 unități cooperatiste câte existau în 1920, se ajunge la finele anului 1926, la un număr de aproape 11 000 dintre care numai 8 900 reușeau să încheie bilanțuri¹⁹.

Ținând cont de toate modificările intervenite în viața cooperației românești (la 31 martie 1923 se desființează Direcțiunea generală a Cooperăției orășenești, atribuțiile ei trecând asupra Casei

¹² dr. Galan A. G., *op. cit.*, p. 18.

¹³ *Ibidem*, p. 19.

¹⁴ Vezi textul în „Monitorul Oficial” nr. 225 din 3.01. 1919, p. 27—31.

¹⁵ Galan A. C., *op. cit.*, p. 21.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Idem, *Monografia cooperației de credit din România*, București, 1937, p. 87.

¹⁸ „Monitorul Oficial”, nr. 254 din 10.01.1919, p. 281.

Centrale a cooperăției și împroprietării sâtenilor, care le exercita prin Centrala băncilor populare și Centrala cooperativelor sătești de producție și consum) pe data de 17 februarie 1927 se publica o nouă lege pentru înlocuirea, completarea și modificarea unor articole din Legea băncilor populare și completarea unor articole din decretul lege privitor la înființarea Casei centrale a coperăției și împroprietării sâtenilor²⁰.

Reafirmând încrederea în sistemul cooperatist la art. 1 se prevedea că, prin derogare de la prevederile Codului comercial, capitalul social fixat prin statute și actele constitutive ale unei bănci populare, obști, cooperativă sau federală poate fi oricât de mare și poate fi sporit nelimitat, iar un societar poate avea o parte socială pină la 50 000 lei.

Conform opiniilor exprimate de specialiștii vremii²¹ legislația cooperatistă trebuia să ușureze și să dea chiar un imbold concentrării forțelor în cooperăție, care să se facă, fie prin crearea de unități cu raza de activitate întinsă asupra unei regiuni cât mai mari, fie prin federalizare, în care caz cooperativele locale trebuiau să-și păstreze autonomia.

Cu toate acestea în anii următori se constituie multe cooperative „artificiale” caPe-și vor înceta repede activitatea și vor figura numai cu numele. Toate acestea vor determina efectuarea unui studiu aprofundat asupra situației unităților cooperatiste care va duce în cele din urmă la adoptarea Codului Cooperăției²² în anul 1928 și a Legii pentru organizarea cooperăției, votată la 20 martie 1929²³.

Articolul 4 al Legii prevedea că societățile cooperative pot avea ca obiect orice activitate legată de nevoile economice și culturale comune ale asociațiilor și anume:

- înlesnirea creditului și fructificarea economiilor populare (bănci populare);
- cumpărarea și arendarea de pământ (obști sătești).
- efectuarea de lucrări de îmbunătățiri funciare;
- organizarea lucrului în comun;
- utilizarea în comun de mașini și instalații;
- aprovizionarea cu cele necesare exercitării profesiei și valorificarea produselor muncii;
- procurarea articolelor de primă necesitate (cooperative de consum);
- înlesnirea condițiilor de locuit ale societarilor.

Ca organ al tuturor băncilor populare și cooperativelor se constituie Oficiul Național al Cooperăției, ca instituție autonomă cu personalitate juridică de drept public, funcționând pe lângă Ministerul Muncii, Cooperăției și Asigurărilor Sociale, în conformitate cu Regulamentul pentru organizarea și funcționarea Oficiului Național al Cooperăției Române, publicat la 29 aprilie 1929²⁴.

Pentru sprijinirea financiară a societăților cooperative se înființa „Banca centrală cooperativă” cu sediul în București având personalitate juridică și durată nelimitată.

Prin faptul că legea reducea numărul instituțiilor centrale și concentra politica de finanțare și control în mîna Oficiului Național și a Băncii Centrale, se grăbea astfel desființarea băncilor populare și a cooperativelor artificiale aflate în situație falimentară.

Complexul măsurilor instituite de lege, precum și criza economică în perioada 1929—1933, au determinat reducerea numărului unităților cooperative de toate gradele, astfel încît, la sfîrșitul anului 1933 în întreaga țară rămăseseră mai puțin de 8 000 asemenea instituții²⁵.

Legile conversiunii datoriiilor agricole, adoptate în această perioadă, au îngreunat îndeosebi situața băncilor populare și a cooperativelor de credit și nici încercările de asanare a întreprinderilor cooperative nu au reușit să amelioreze prea mult mișcarea cooperatistă în general, procedîndu-se la elaborarea unui nou cadru juridic care să permită redresarea urgentă a situației financiare a băncilor populare și cooperativelor sătești.

Sarcina aceasta era cu atît mai grea, cu cît după cum afirma o sursă contemporană „depreziunea de ordin material este dublată de una de ordin moral. Masele cred din ce în ce mai puțin în ideea cooperativă și mișcarea găsești adepți și spirijitori în rîndurile opiniei publice și oamenilor politici cu răspundere”²⁶.

O primă încercare, în acest sens, se face prin Legea pentru modificarea unor articole din legea pentru organizarea cooperăției publicată la 7 aprilie 1933²⁷, conform căreia societățile

¹⁰ dr. Gălan A. G., *Patruzeci de ani de experiență ...* p. 22.

²⁰ „Monitorul Oficial”, nr. 39 din 17.02.1928, p. 69—71.

²¹ Răducanu Ion, *Reforma cooperăției*, în „Calendarul cooperatistului” din anul 1925.

²² „Monitorul Oficial”, nr. 151 din 12 iulie 1928, p. 711—713.

²³ *ibidem*, nr. 71 din 28 martie 1929, p. 201—202.

²⁴ *Ibidem*, nr. 93 din 29 aprilie 1929, p. 124.

²⁵ dr. Galan A. G., *Monografia cooperăției ...* p. 101.

²⁶ *Idem. Cooperăția și agricultura în România*, București, 1937, p. 51.

²⁷ „Monitorul Oficial”, nr. 82 din 7 aprilie 1933, p. 505.

cooperative care nu se afiliaseră oficial uniunilor cooperatiste pînă la 31 decembrie 1932 se dizolvau de drept și intrau în lichidare.

La 27 martie 1935 se publica un alt act normativ, care își propunea să reorganizeze mișcarea cooperatistă românească: Legea relativă la modificarea unor articole din legea pentru organizarea cooperăției din 28 martie 1929, cu modificările aduse prin legile din 4 aprilie 1930 și 7 aprilie 1933²⁸.

Articolul 97 al noii legi prevedea pentru promovarea activității cooperatiste, în condițiile în care exista o mare varietate de funcții și interese economice, înființarea și funcționarea a patru organisme naționale organizate ca centrale cooperative și anume:

— ca societăți naționale de drept privat, cu scopuri economice:

1. Banca Centrală Cooperativă pentru sprijinirea financiară a cooperativelor;
2. Centrala cooperativă de producție, aprovizionare și valorificare agricolă;
3. Centrala cooperativă de consum, ca asociație națională de drept privat cu atribuții morale și intelectuale;

1. Centrala cooperativă de îndrumare, organizare și control.

Toate cele patru centrale erau puse, conform prevederilor articolului 135, sub îndrumarea și controlul Casei Centrale a Cooperăției care lua locul fostului Oficiu Național al Cooperăției.

După noua organizare dată cooperăției românești, conducerea acesteia a continuat activitatea de redresare, acționînd pentru asanarea instituțiilor cooperatiste, reglementarea raporturilor lor cu societarii și creditorii, cit și pentru obținerea despăgubirilor datorate de stat cooperăției, în baza legii lichidării datoriilor, din 7 aprilie 1934²⁹.

Ca urmare a acestor eforturi, în primăvara anului 1936 Casa Centrală a Cooperăției și Banca Centrală Cooperativă eu putut dispune de un fond de ajutorare a cooperăției de peste 2,5 miliarde lei. Din această sumă, 2.017 milioane lei au fost destinate ajutorării cooperăției de credit, prin convenția încheiată la 24 iulie 1936, între stat și Casa Centrală a Cooperăției³⁰.

Revirimentul din întreaga economie națională se resimte și în domeniul cooperăției. Astfel, în 1935 pînă în 1938 la nivel național s-au constituit peste 1400 cooperative noi, iar peste 200 și-au reluat activitatea³¹.

Puteam aprecia că la finele anului 1937 cooperăția românească atinsese apogeul său în întreaga perioadă interbelică. Se reușise, în mare parte, ca unitățile teritoriale să încheie bilanțurile bune iar marea majoritate a societăților care contractau împrumuturi reușeau să le lichideze la termen.

Odată cu instaurarea dictaturii regale, pentru cooperăție avea să înceapă o nouă criză. După ce prin Decretul nr. 1696, din 8 februarie 1938, se înființează chiar un Minister al Cooperăției, peste numai două luni, la 8 aprilie 1938, prin decretul regal privind înființarea Ministerului Economiei Naționale, toate problemele legate de cooperăție au trecut în subordinea acestuia³².

La 23 iunie 1938 Legea pentru completarea și modificarea legii pentru organizarea cooperăției³³, prevedea înființarea, în cadrul Ministerului Economiei Naționale, a Institutului Național al Cooperăției care înlocuia astfel fosta Casă Centrală a Cooperăției, în cadrul căruia fosta Centrală cooperativă de îndrumare, organizare și control devenea Diviziunea îndrumării, controlului și propagandei.

Războiul cu toate consecințele sale economice a afectat și cooperăția. Deoarece își încetaseră practic activitatea, multe unități cooperatiste au fost puse în lichidare în perioada 1945—1946.

Ulterior, în perioada 1948—1949, băncile populare și cooperativele de producție și consum vor fi înlocuite de noile cooperative constituite pe principii socialiste.

*

Filiala Călărași a Arhivelor Statului păstrează în depozitele sale un număr important de fonduri arhivistice create în activitatea băncilor populare și cooperativelor sătești ce au funcționat în această zonă, care însumează documente din perioada 1909—1949. Reprezentativ este fondul Federala „Borcea” Călărași care cuprinde 842 u.a. din anii 1914—1949.

²⁸ Ibidem, nr. 73 din 27 martie 1935, p. 283—284.

²⁹ Ministerul Agriculturii și Domeniilor — istoric, organizare, realizări, perspective, București, 1937, p. 483.

³⁰ Ibidem, p. 484.

³¹ Ibidem, p. 486.

³² „Monitorul Oficial”, nr. 82 din 8 aprilie 1938, p. 66—68.

³³ Ibidem, nr. 141, din 23 iunie 1938, p. 303—304.

Fondul este constituit din ordine, circulare, instrucțiuni, procese-verbale, dări de sea mă rapoarte, informări, tabele, situații, titluri de împrumuturi, borderouri, situații de casă bilanțe de verificare, conturi curente, bilanțuri, polițe, acte de cesiune sau tranzații, fișe ale societăților cooperatiste, bilanțurile de asanare, acte de fuziune, acte constitutive, statute ale federației și ale băncilor asociate, sentințe judecătorești, precum și un mare volum de corespondență.

Prin informațiile pe care le conțin, documentele reflectă evoluția activității federației, istoricul dezvoltării cooperăției în fostul județ Ialomița și, într-un cadru mai larg, situația economică și socială a țăranimii ialomițene pe o perioadă de 35 de ani.

În ceea ce privește Federația „Borcea” la constituire, în anul 1914 avea doar 11 membri asociați, proveniți în exclusivitate din rîndul băncilor populare sătășești, pentru ca în anul 1927 să aibă 115 membri asociați, dintre care 91 bănci populare și 24 cooperative sătășești³⁴. Peste numai 10 ani cu ocazia bilanțului efectuat la 31 decembrie 1937, Federația „Borcea” Călărăși avea 141 membri asociați, dintre care 109 bănci populare și 32 cooperative³⁵.

La fel de spectaculoasă este și creșterea fondului social al federației. Astfel, dacă la constituire cele 11 bănci populare totalizau un capital de 14 100 lei, la 31 decembrie 1937, de altfel cel mai bun an financiar din istoria cooperăției ialomițene, Federația „Borcea” dispunea de un fond social ce depășea trei milioane lei³⁶.

Datele care se referă la compoziția socială a membrilor societății ai băncilor și cooperativei afiliate sînt semnificative și în ceea ce privește dezvoltarea economică a județului. Tot cu ocazia bilanțului de la 31 decembrie 1937 situația membrilor societății se prezenta după cum urmează: 22 786 plugari, 1 528 funcționari, 1 000 societari de diverse profesii, 300 meseriași, 300 comercianți și 77 muncitori industriali³⁷.

Documentele fondului Federația „Borcea” conțin numeroase date asupra modului în care s-a efectuat exproprierea și folosirea pămîntului de către țărani, prin intermediul obștilor de arendare. Astfel, după cum reiese dintr-o dare de seamă din anul 1920, țărani nu primeau pămîntul în proprietate, ci aveau numai dreptul să folosească pămîntul expropriat numai dacă plăteau obștii arenda convenită pentru lotul de pămînt respectiv. În obște puteau intra numai țărani care nu aveau pămînt suficient sau urmașii lor. Pămîntul era repartizat spre folosință în loturi proporționale cu arenda plătită. Obștea de arendare, la rîndul ei, plătea sumele de bani convenite foștilor proprietari, prin intermediul statului³⁸.

Arenda în bani a contribuit din anumite puncte de vedere, la întărirea economică a țăranimii mijlocii. Înseși statutele obștilor prevedeau că, la darea în folosință a pămîntului declarat expropriat țărani proprietari de inventar agricol să fie preferați celor lipsiți de vite și unelte. Existau multe nereguli și în acordarea împrumuturilor din partea băncilor populare. Pe 24 mai 1919 țăranul Petre Gheorghe, din comuna Crucea, membru al Băncii populare „Frunzeni” din localitate, se adresa cu o plîngere Federației „Borcea” Călărăși în care arăta că el, țăran fără pămînt n-a putut obține împrumutul solicitat (1000 lei) pe motiv că nu are garanții materiale, pe cînd preotul comunei, membru în consiliul de conducere al băncii împrumutase pentru fiul său, nesocietar, suma de 2000 de lei³⁹.

Documentele din acest fond conțin informații importante referitoare la situația economică a județului în timpul crizei economice din anii 1929—1933. Astfel, în darea de seamă prezentată de Consiliul de administrație al federației în fața adunării generale, la 26 mai 1930 se menționa: „Și anul 1929 a fost tot un an de criză economică — financiară. Seceta și grindina din cursul anului 1928 au adus o vădită scădere a producției și drept consecință, lipsa de numerar s-a resimțit din ce în ce mai pronunțat. Viața agricolă a județului Ialomița, deja lovită în anii trecuți a primit în acest an o lovitură și mai grea aducînd populația rurală într-o situație exasperantă. Criza financiară a județului, ca și a țării, a căpătat în 1929 o intensitate îngrijorătoare”⁴⁰.

Cu alt prilej, făcînd o analiză a activității Federației „Borcea” pe anul 1931, președintele acesteia concluziona: „În rezumat, în tot cursul anului 1931, Federația „Borcea” a lucrat în direcția valorificării și consolidării creanțelor sale din diferite plasamente, cum și la încasarea diferitelor sume din operațiuni de mandat. Dacă nu s-a reușit îndeajuns nu este vina conducerii, care în tot timpul a stat de veghe, ci a împrejurărilor economice excepționale, care au fost mai tari decît mdestele noastre puteri”⁴¹.

³⁴ Arh. St. Călărăși, fond Federația Borcea Călărăși, dosar 207/1927, f. 1—3.

³⁵ Ibidem, dosar 454/1937, f. 6.

³⁶ Ibidem, f. 8—9.

³⁷ Ibidem, f. 9—12.

³⁸ Ibidem, dosar 45/1920, f. 2—6.

³⁹ Ibidem, dosar 32/1919, f. 17.

⁴⁰ Ibidem, dosar 331/1930, f. 5.

⁴¹ Ibidem, dosar 366/1932, f. 4.

Mulți din frunțașii mișcării cooperatiste s-au preocupat în mod deosebit de găsirea modalităților de redresare a situației în care se găseau băncile populare și cooperativele sătești la sfârșitul anului 1933. Dar nici încercările de asanare a unităților cooperatiste falimentare (în localitățile județului au fost astfel lichidate un număr de 38 bănci populare și cooperative sătești)⁴³ nu a fost calea cea mai adecvată în acest scop, după cum se vedea nevoit să afirme Ion Răducanu, într-o conferință radiodifuzată din 12 martie 1933: „Trebuie să mărturisim că depresiunea economică a adus o deprimare în sufletul operatorilor și o neglijare în fapt din partea politicii de stat”⁴³.

Odată cu redresarea economiei românești se remarcă și relansarea activității băncilor populare și cooperativele sătești din județul Ialomița. Într-adevăr, așa cum o demonstrează și documentele fondului, spre sfârșitul anului 1938 unitățile cooperatiste, asociate Federației „Borcea” vor atinge nivelul maxim al activității și rolului lor economico-social, după care vor cunoaște o nouă perioadă de criză în anii celui de al doilea război mondial, ceea ce va determina în cele din urmă desființarea lor treptată.

O circulară a Federației „Borcea” Călărași din 27 octombrie 1940 emisă în conformitate cu ordinul nr. 3097/1940 al Institutului Național al Cooperației, cerea unităților cooperatiste asociate să se ocupe de stringerea fierului vechi pentru necesitățile armatei. În același scop federația trimisese băncilor populare și cooperativele sătești bonuri pentru înzestrarea armatei în valoare de 10 000 lei pe care trebuiau să le acopere din fondurile societărilor⁴⁴.

În aceste împrejurări multe unități cooperatiste devin nesolvabile, resimțindu-se o lipsă acută de fonduri și își încetează activitatea. La 11 iulie 1943, când organele de control ale Federației Borcea inspectau Banca populară „Agricultorul” din comuna Cacomeanca se consemna în procesul verbal: „Localul, proprietatea unității l-am găsit într-o stare de ruină aproape completă. Registrele și celelalte acte ale băncii sînt într-o dezordine de nedescris, întrucît conducătorii băncii sînt mobilizați pe front. Nu am putut constata situația financiară din lipsă de documente”⁴⁵.

Multe documente din perioada 1940—1944 se referă la lichidarea unor federale, ale căror fonduri financiare și documente sînt preluate de Federația „Borcea”. Astfel, soldurile și arhiva fostelor federale „Dobrița” de la Siliștea și „Cadrilaterul” de la Bazargic sînt predate Federației „Borcea” Călărași.

Dar fiindcă prin lege, federalele aveau și atribuții de îndrumare și control pentru unitățile cooperatiste afiliate, materialul documentar creat de Federația „Borcea” Călărași conține, de asemenea, acte și informații privind înființarea, activitatea și lichidarea a numeroase bănci populare și cooperatiste sătești din județul Ialomița, date concretizate în așa numitele dosare-cazier.

Pentru perioada de după al doilea război mondial documentele fondului consemnează reluarea activității unor cooperative sătești, devenite după 1947 cooperative de consum și care se integrează treptat în sistemul comerțului socialist.

Fondul se încheie în anul 1949 cînd Federația „Borcea” se desființează, activitatea ei fiind preluată de Uniunea raională Călărași și a cooperativele de consum.

⁴³ Ibidem, dosar 373/1934, f. 24.

⁴³ Ibidem, dosar 368/1933, f. 19.

⁴⁴ Ibidem, dosar 527/1940, f. 22—23

⁴⁶ Ibidem, dosar 588/1943, f. 39.